

Med häven vid Medelhavet

Att för första gången resa utomlands och möta en ny fauna med nya arter är för den naturintresserade oftast en euforisk upplevelse. Inte minst gäller detta entomologen med hela den oändligt mångformiga insektsvärlden på sitt intresseregister. Den livsform som främst tilldragit sig mitt intresse har sedan barnsben varit det vi kallar fjärilar, och det är dem jag främst tänkte beröra i denna artikel.

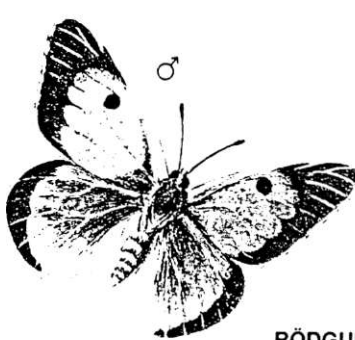
Det var med stor förväntan och aningens darrande ben, jag för första gången stod inför mötet med en främmande fauna, en som avvek från den mellansvenska jag var van vid. Det var på den grekiska ön Rhodos, och det var en het sommardag i den kanske inte alldeles bästa fjärilssäsongen. Inte mycket stod längre i blom på den kruttorra marken, men i de bevattnade trädgårdarna var blomsterprakten kontrastrikt överväldigande. Där ibland gardenia, pelargonbuskar, eldkronor och kyskhetsbuskar fick jag mitt första outplånliga möte med podalirius. Denna och många fler upplevelser öppnade mina ögon för den sydeuropeiska fjärilsfaunan, och drev mig att utforska den vidare.

Sedan dess har det därför blivit ytterligare ett antal vändor till Grekland, men också Bulgarien för att samla material och erfarenheter.

Att samla insekter i varma länder har sina sidor. Med det svenska klimatet i medvetandet förtar man sig gärna första gången. Med alltför stor iver inför det nya och med för lite vatten kan det lätt bli mycket jobbigt. Man bör tänka på att inte underskatta värmen. Man bör också ha rejäla skor och helst inte kortbyxor när man forserar terrängen. De flesta växter vid Medelhavet har egenskapen att vara vassa, taggiga eller allmänt frestande på de bara apostlahästarna.

Naturligtvis bör man ju också respektera frånvaro av allemansrätt, men de flesta marker som inte är uttalat privata eller uppodlade brukar kunna besökas utan problem. Bäst är förstås att hålla sig till stigar och vägar, och det är också ofta tillräckligt i böljan. Ta också reda på om det finns arter som är fridlysta eller sällsynta där Du ska vistas. Det finns inget vetenskapligt i att bara samla på sig en massa "häftiga arter".

Att kunna preparera djuren på plats är förstås en fördel, så slipper man det dryga jobbet när man kommer hem. Lämpligt är att ha med sig ett antal spännbräden (kan lätt tillverkas av frigolitplattor) som placerats i lockförsedda kartonger av samma format. Detta för att skydda preparaten från transportskador. Kartongerna kan sedan staplas i någon passande väska, som lämpligtvis bör gå som handbagage.

RÖDGUL HÖFJÄRIL, *Colias crocea*.

ur Wilkinsson

Den lämpligaste tiden för lepidopteriologiska studier i medelhavsområdet infaller således inte på sommaren pga bristen på blommor. De flesta blomväxter inträder framåt sommaren i fröstadiet, så störst artrikedom finner vi därför vanligtvis på våren. Säsongen börjar oftast redan i februari och kan sträcka sig in i november, även om man kan finna fjärilar alla månader på året. En art som tex *Colias crocea* är känd för att kunna uppträda i många generationer under nästan hela året vid klimatiskt gynnade områden. Vissa arter har även som hos oss vanan att hibernera och åter uppträda på våren, tex *Gonepteryx cleopatra* och *Libythea celtis*.

Den plats jag här valt att berätta om är den grekiska ön Korfu. Korfu intar en säregen ställning i fråga om naturskönhet. Anledningen till detta är att ön är förhållandevis nederbördsrik, vilket ger en lummig och frodig vegetation. Denna grönska håller ofta långt in på sommaren. Korfu var ursprungligen täckt av subtropiska skogar med bla lager, ekar och pinjetråd. Större delen av denna skog ersattes tidigt i historien av olivlundar och betesmarker. Dessa olivlundar är i dag mycket gamla och utgör på många ställen tillsammans med andra trädslag och buskar en "naturlig" skog. På andra platser står träden mer glest och fältskiktet är ängsartat

I. podalirius (ur Dahl)

och ofta betat. Den öppna låga buskbiotopen (gaurigue) som i många andra områden vid Medelhavet är vanlig, förekommer här sparsamt.

Korfus landskap är dessutom genomgående bergigt och ställvis terrasserat, så det kan ibland innebära strapatser att ta sig fram. Speciellt på öns norra del där jag främst vistats.

Maj månad är att rekommendera för vistelsen. Sommarens värme är redan ett faktum, och vårens blomsterfärgning är fortfarande intensiv. På ängar och vägrenar trängs salepsrot, krisslor, vicker, färgkulla och olika aromatiska kryddväxter mm. I dessa blomrika miljöer finns det även gott om fjärilar och andra insekter. Här finner vi tex den alltid närvarande **Nordmannia ilicis** i ofta förbluffande kvantiteter. Vanliga på dessa marker är även **Thymelicus silvestris**, **Maniola jurtina hispulla**, **Melanargia larissa** och **Euchloe simplonia**. Flera arter Zygaenider flyger också på mer öppna blomrika marker.

Bland de första fjärilar man överhuvudtaget ser, är ofta **Pieris rapae**, **Vanessa cardui** eller **Polygonia egea** som möter oss redan vid hotellentréns blomsterrabatt. Med lite tur finner vi här även **PapiHo machaon**, **Vanessa atalanta** och dagflygande sphingider.

Det är sällan långt till skogslika biotoper på Korfu, så vår första tur kanske tar oss med längs någon lummig skogsstig kantad av olivträd, platan, ekar, myrten, terpentinträd och fikon. Ibland en blommande glänta, ibland en fuktig och frodig sänka med ormbunkar och riddarsporrar.

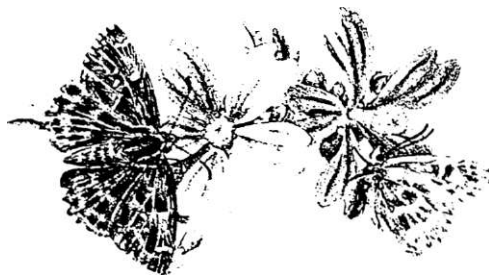
Från klippväggar och branter hörs ideligen klippnötväckans sångkaskader och blåtrastens mer smäktande toner. Bland trädkronorna ljuder eksångare och mästarsångare. Allteftersom stigen letar sig uppåt följs man ideligen av färgglada fjärilar. I det spräckliga solskenet mellan grenarna singlar ofta allmänt **Limenitis reducta**, **Gonepteryx cleopatra** och **Pararge aegeria**. Arter som **Leptidea sinapis**, **Celastrina argio!us**, **Kirinia roxelana** och

Nymphalis polychloros är också ganska vanliga inslag. Vilande på blad och trädstammar finner man inte sällan den utomordentligt vackra bjömspinnaren **Arctica viHica**.

Högre upp i terrängen öppnar sig landskapet och vi vandrar genom torra klippiga gräsmarker med rikligt inslag av buskar bla ginst i full gul blom. I en högre buske sitter en ensam rödhuvad tömskata och spanar av nejden. På ett blomrikt avsnitt i slutningen finner vi rikligt med **Melanargia larissa** och olika Zygaenider som tex **Zygaena carniolica** och **Z ephialtes**. En ensam **Hipparcia alcyone** fladdrar omkring, och var man tittar ser man enstaka eller gruppvis födosökande **Nordmannia ilicis**. En av schackbräderna ser i ögonvrån plötsligt påfallande stor ut, och på en sekund förstår man att man har sin första **Papilio alexanor** framför sig. Arten är ingenstans allmän, men på Korfu har man trots allt en ganska stor chans att möta denna finess.

Flygtiden infaller i apr till juni och lämligast söker man på högre nivåer i topografin. På vägen ner tar vi vägen genom torrare cypress dominerad terräng med maccia. På en öppen slänt med inslag av tömen, kermesek, cistros och orkidéer som satymycklar och salepsrot, finner vi **Philotes baton** och **Spialia orbifer**. På de torraste öppna platserna flyger också med blixtsnabba manövrar de två hesperiderna **Carcharodus atceae** och **C flocciferus**. Utom allt bekvämt fångavstånd svävar en magnifik **Charaxes jasius** över smultronträden, och en **Iphichlides podalirius** glider likt en papperssvala ner för en brant. Då och då stöter vi upp **Lycaena phlaeas** som vilat på stigen. Arten skiljer sig här från våra svenska på större storlek och mer utbredd mörkteckning, något som först gav mig en del huvudbry med bestämningen. Undersidans typiska teckning är dock densamma.

Vårans fortsatta resa tar oss ut på den odlade landsbygden. Här domineras landskapet av öppna fält mixade med oliv- citrusdungar och rikliga blomrefugier. Här lyser bestånd av vallmo, färgkulla, kranskrage och malva. På telestolpar och busktoppar sitter ofta sjungande komsparv och svarthuvad sparv. Gulhämplingen är också en karaktär i odlingsbygden. På fälten odlas bla mycket luzern vilket attraherar en mängd olika dagfjärilar. Främst hittar vi här pierider som **Pieris rapae**, **P brassicae** och **Cotias crocea**. Blåvingar uppträder också rikligt i den här miljön, och främst hittar vi **Polyommatus icarus**. Där det odlas bönor är **Lampides**

BRUN MARMORVISSLARE,
Carcharodus atceae.

boeticus ett säkert kort. Arten uppträder ofta rikligt och är ett karaktäristiskt inslag i odlingslandskapet.

På mer okultiverade biotoper som gaurigue och torrängssluttningar finner vi den snarlika **Syntaracus pirithous**. Arten förekommer mer sparsamt och lokalt, och sällan i några mängder. I det öppna kulturlandskapet ser vi också ofta *Papilio machaon*, gärna vid vägrenens fänkålsbestånd eller ivrigt sökande bland fältens luzern.

Till karaktärerna på de öppna blomrika markerna hör också den mångformiga nymphaliden **Metitaea didyma**.

Där blommande björnbärssnår breder ut sig längs vägrenar och åkerkanter hittar vi bland grupper av *N. ilicis* satyriden **Pyronia tithonus**, och med tillräcklig närhet till skogsmark eller maccia letar sig även *Limenitis reducta* till platsen.

Tillbaka in i stadsbebyggelsen möter vi på en gammal stenmur en **Lasiommata maera** av den vackert tecknade formen som uppträder här. Vid samma mur fladdrar ett par *Polygonia egea* snabbt fram och tillbaka, med kvicka stopp på asfalten eller muren. En prunkande rabatt har lockat en **Macroglossum stellatarum**, som ljudlöst glider mellan blommorna för att i nästa sekund blixtsnabbt kasta sig upp över hustaken och försvinna. På en bouganvilla intill är det gott om *Vanessa cardui* och en *Iphichlides podalirius* gör en kort visit. Även inne i staden kan man alltså hitta en del kul. Inne i städernas grönområden finner man ibland den stora vackra satyriden *Kirinia roxelana*. Någon gång har jag till och med noterat den influgen i butiker och restauranger, där den förgäves försökt penetrera skyltfönstret med desperat fladdrande.

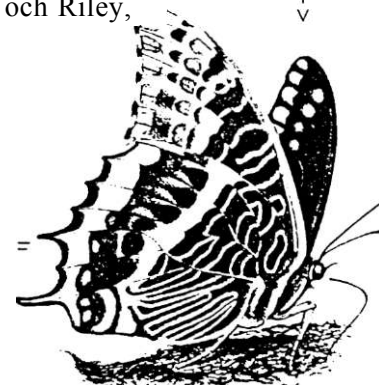
Framåt kvällen när mörkret faller, tänder vi terasslampan och inväntar det nattliga skådespelet. Det dröjer inte länge förrän den upplysta väggen är full med insekter av olika slag. Bland fjärilarna dominerar speciellt flyn, men även en hel del geometrider och microlepidoptera. Beger man sig ut i natten och inte har tillgång till pannlampa (kan dessutom väcka visst besvärande uppseende) kan man ändå göra intressanta fynd vid stadens många blomsterrabatter. Dessa drar ofta till sig div sphingider som tex **Daphnis nerii** och **Hyles euphorbiae**, liksom flyn som **Autographa gamma** mfl.

Det här var ett litet exempel utifrån egna erfarenheter vad en vanlig majdag kan erbjuda den fjärilsintresserade. Man bör som sagt dock känna till att det varierar under säsongens lopp, precis som hos oss. Besökaren finner naturligt nog inte samma arter i tex mars månad som i augusti. Den tidiga våren (februari, mars) bjuder även här på övervintrare, men även en del tidiga nykläckta. Redan i mars när de ständigt gröna slänterna fläckas av blommande lökväxter, orkidéer och blommande fruktträd, flyger **Zerynthia cerisyi**, **Anthoharis damone** och **Colias crocea**. Sommaren (juni - september) är vanligtvis en något "lugnare" period som ur botanisk synvinkel mest kan betraktas som en "lång stekhet höst". Flera övervintrande arter går då i dvala. Naturligtvis kläcks många arter även under den varmaste och torraste årstiden. På hösten (oktober, november) brukar markerna pga tilltagande nederbörd berikas med en blomningsrenässans.

Temperaturen i luften är normalt över plus hela året, och sjunker vid havsnivån sällan under 10 grader mitt på dagen under vintern (december - januari). Denna period är förstås mycket fattig på fjärilar.

Det finns mig veterligen ingen bra litteratur som specialbehandlar Medelhavets fjärilsfauna, men i väntan på en eventuell sådan, klarar man sig bra med klasikern Higgins och Riley, Europas Fjärilar.

Ola Malm
Ölands fhs Skogsby
386 93 Färjestaden

Charaxes jasius
ur Chinery